

US12972

MASTBOSCH.

EXCURSIE.

Landhuishoudkundig Congres
op 13 Sept. 1919.

F.W. Mals
Juni
1919.

HET MASTBOSCH.

Het Mastbosch maakt een onderdeel uit van de aan den staat der Nederlanden toebehoorende Houtvesterij „BREDA”, welke de Boschwachterijen *Mastbosch*, *Liesbosch*, *Ulvenhoutschebosch*, *Chaaam* en *Dorst* omvat.

De totale uitgestrektheid dezer Houtvesterij bedraagt \pm 4440 H.A. van welke oppervlakte het Mastbosch ruim 500 H.A. beslaat.

Genoemde domeingronden, liggen als een gordel om de stad *Breda*.

In hoofdzaak zijn zij gelegen in het groote zandgebied, dat zich over het Oostelijk en Zuidelijk gedeelte van Noord-Brabant uitstrekt en dat zich ten Noorden van *Breda* in het vruchtbare kleigebied oplost.

De gronden behoorende tot het *Mastbosch*, bestaan uit diluviaal zand, dat vooral in het Zuidelijk gedeelte dezer Boschwachterij arm is aan minerale voedingsstoffen, in het bijzonder aan kalk.

De bodem is over het algemeen betrekkelijk laag en vlak gelegen, terwijl de moeilijke ontwatering van het terrein en de fijnkorreligheid van het zand oorzaken zijn, dat het indringingsvermogen van lucht in den bodem slechts gebrekkig is.

De Brabantsche gronden kenmerken zich in het algemeen door een ongunstige physische gesteldheid, waardoor aan de cultuur en inzonderheid aan de Boscultuur bijzondere eischen worden gesteld.

Gelukt het echter in deze ongunstige physische gesteldheid van den bodem verandering te brengen, zoo kunnen zeer goede resultaten worden bereikt.

Zeer waarschijnlijk waren de Brabantsche gronden eertijds en ook de omgeving van *Breda* voornamelijk met loofhout bedekt, waarin de eik een hoofdplaats innam.

Op de van nature armere gronden heeft het bosch den strijd met den mensch niet kunnen volhouden en zijn hiervoor deels uitgestrekte heidevelden voor in de plaats getreden.

Met zekerheid kan worden medegedeeld dat voor het jaar 1514 het tegenwoordige *Mastbosch* geen grove-den heeft gedragen.

In genoemd jaar gaf de toenmalige Graaf HENDRIK VAN NASSAU aan den Rentmeester MONTENS (aan wien een gedeelte van het bosch, het zoogenaamde *Montenbosch* nog herinnert) last om te onderzoeken of de omstreken van *Breda* voor den teelt van den Grove-Den geschikt waren.

Aangezien de uitslag van het onderzoek gunstig bleek werd ter plaatse, waar thans het *Mastbosch* ligt, een bezaaiing met grove-dennenzaad uitgevoerd. Men kan veilig aannemen, dat sinds dien het *Mastbosch* achtereenvolgens verschillende generaties grove-dennen heeft gedragen.

De grove-den eenmaal in de bosschen ingevoerd won meer en meer veld en hij is gaande weg voor de armere gronden de heerschende houtsoort geworden.

De geringe eischen welke de *Pinus sylvestris* aan den bodem stelt, doen hem vooral op de minder vruchtbare gronden de aangewezen houtsoort zijn. Een gedurende meerdere generaties uitsluitend voortgezette dennencultuur put den bodem uit, wegens het gemis van deze houtsoort aan bodemverplegende eigenschappen.

Tot voor betrekkelijk korten tijd, liet het beheer van de bosschen veel te wenschen over.

De bosschen rondom *Breda*, werden vroeger beheerd door Plantagemeesters onder wier bevelen Boschwachters werkzaam waren.

Het algemeen beheer werd uitgeoefend door een Rentmeester.

Omstreeks 1850 was de betrekking van Plantagemeester vervallen en werd het technisch beheer uitsluitend uitgeoefend door Boschwachters, die zeer zelfstandig, ieder gewoonlijk volgens hun eigen inzichten te werk gingen.

Toen na den dood van Z. K. H. Prins FREDERIK de Inspecteur der Rijksbeplantingen belast werd met het toezicht op de bosschen in de omgeving van *Breda*, kwam er wel is waar eenheid in het beheer, doch het peil ervan werd nauwelijks verhoogd en van een eenigszins wetenschappelijk beheer, zooals zulks bij onze Oostelijke naburen al reeds zoovele jaren werd aangetroffen, was geen sprake.

In 1890 werd aan den toenmaligen Rentmeester een Boscbouwkundige toegevoegd (de heer A. J. VAN SCHERMBEEK) en van dit oogenblik af werden er belangrijke wijzigingen in het beheer gebracht.

In de eerste plaats werd een betere afwatering van het Mastbosch bewerkstelligd, terwijl voorts vele proeven werden genomen om den bodem te verbeteren.

Uit de jaren 1890—99 dateeren ook de vele proeven van onderbouw, onderzaaiing enz.

Mogen vele van de door den Houtvester VAN SCHERMBEEK genomen proeven tot mislukkingen hebben geleid, zoo valt echter niet te ontkennen, dat hij als de man is te beschouwen, die het boschwezen in Nederland in nieuwere banen heeft gevoerd.

1 Augustus 1899 werd het Staatsboschbeheer ingesteld, waarbij de bosschen en de voor boschcultuur bestemde gronden van de Rentambten *Breda* en *Oosterhout* vereenigd werden tot de Houtvesterij „BREDA”.

Sindsdien is er naar gestreefd de verwildering van den bodem en den daarmee verband staande achteruitgang van de bestaande opstanden te stuiten.

Voor al in de Boschwachterij *Mastbosch* is veel aan bodemverbetering gedaan en worden die bestanden, welke er voor bestemd zijn zwaar werkhout te produceeren, zooveel mogelijk onderbouwd, in hoofdzaak met beuk, tamme kastanje en Amerikaanschen eik.

Aanvankelijk trachtte men na een sterke of lichte dunning van den opstand (het wegnemen van stammen), waarna het jonge plantsoen of in plantgaten werd geplant, of Amerikaansche eikels, beuknoten, tamme kastanjes enz. in voortjes werden gelegd of op strooken gezaaid, een onderbouw tot stand te brengen.

Door de sterielheid van den bodem kwamen alleen op die plaatsen waar men voldoende bacteriënleven in den grond aantrof deze onderplantingen en onderzaaiingen tot hun recht; vandaar, dat men thans slechts nog geringe oppervlakten met goed geslaagden onderbouw uit de dagen aantreft, toen de Houtvester VAN SCHERMBEK als deskundige in de Houtvesterij werkte.

Langzamerhand heeft het Staatsboschbeheer er zich op toegelegd, door betere voorbereiding van den bodem, al of niet gepaard gaande met enting, door middel van compost, kweekerijafval en slootaarde om het bacteriënleven op te wekken, en om zodoende ter plaatse waar men zulks noodzakelijk acht, welig groeiende onderplantingen of onderzaaiingen tot stand te brengen.

De invoering vooral van loofhoutsoorten in onze eenzijdige dennenbestanden heeft het groote voordeel, dat een goede humusvorming door het gemengde strooisel van naalden en blad in hooge mate wordt bevorderd. Voorts heeft het scheppen van een onder-étage in onze dennenbosschen het groote voordeel, dat de bodem beschut wordt voor een te sterke inwerking van licht en lucht.

Wordt de bodem toch te sterk verhit, zoo kan er op den langen duur van bacteriën leven van eenige betekenis geen sprake zijn.

Het tot stand brengen van een onderplanting of onderzaaiing brengt vooral tegenwoordig waar de arbeidsloonen in niet geringe mate zijn gestegen belangrijke kosten met zich, zoodat men deze methode van werken, uit een financieel standpunt beschouwd, alleen met succes kan toepassen op die bestanden, welke voorbeschikt zijn om zwaar werkhout te produceeren en door wier ligging men

er van verzekerd is een hooge marktwaarde voor het hout te kunnen bedingen.

Omstreeks 1899 heeft men voor het eerst getracht den bodem, die zooals boven vermeld is, door achtereenvolgende geslachten grove-den uitgeput is door voorbouw met lupinen te verbeteren, welke maatregel sedert dien veelvuldig is toegepast en waardoor reeds zeer goed groeiende bestanden zijn verkregen. (De heden te bezichtigen afdeeling Vak 14 afdeeling f).

Aangezien de teelt van lupinen op zich zelf reeds vrij kostbaar is, is men nog wat verder gegaan om door landbouw voorbouw de kosten van verbetering van den grond geheel of gedeeltelijk terug te krijgen.

Na de velling van het bestand, wordt de grond bewerkt en blijft deze voor betere inwerking van lucht gewoonlijk een jaar liggen. Hierna wordt de grond geënt en bemest meestentijds met 600 K.G. kainiet en 600 K.G. Thomasslakkenmeel met zoo noodig 1000 K.G. kalkmergel, waarop bezaaiing met lupinen en serradella volgt, welke gewassen in staat zijn direct stikstof uit de lucht te assimileeren. Na de lupinen wordt gewoonlijk rogge verbouwd, soms 2-maal, na welk gewas al naar gelang de omstandigheden aardappelen of boonen volgen.

Door den voorbouw wordt zoowel de chemische als de physische toestand verbeterd en om deze verbeteringen zooveel mogelijk blijvend te doen zijn, wordt bij de herbebossching van het terrein, ten minste wanneer dit voor dennenbosch bestemd is meestentijds loofhout (1 en 2jarige zaaïing van Inlandschen of Amerikaanschen eik) tusschen de dennen gemengd. De bedoeling van dezen eik is, om onder de dennen een bodemverplegend gronddek te vormen.

In vroegere jaren was de beheerder geheel vrij om te bepalen hoeveel hout er jaarlijks zou worden geveld.

Ten einde echter te voorkomen dat er te veel hout werd verkocht en zodoende alzoo het kapitaal zou worden aangetast is in het jaar 1910 een bedrijfsplan opgemaakt, waarbij nauwkeurig is nagegaan hoeveel M³. hout het

Mastbosch bevatte, hoeveel M³. de gemiddelde jaarlijksche aanwas bedraagt, en hoeveel men jaarlijks mag vellen, wil men den houtvoorraad onaangetast laten.

De bedrijfsplannen worden om de tien jaren opgemaakt.

Voor het tijdperk 1910—1920 is vastgesteld dat er 1550 M³. hout mag worden geveld, welke houtmassa in de eerste plaats uit het dunningsmateriaal wordt verkregen en voorts uit een jaarlijks te maken vellingsvlakte.

Door de gunstige ligging van het *Mastbosch* in de onmiddellijke nabijheid van belangrijke tuin- en landbouwcentra is het mogelijk ook zelfs voor de lichtere sortimenten goede prijzen te bedingen.

Uit het nevenstaand lijstje waarin is aangegeven welke prijzen gemiddeld per M³. in de jaren 1908—1919 zijn gemaakt, blijkt dat vooral in de laatste jaren de prijzen van het hout enorm zijn gestegen.

PRIJZEN PER M³.

	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
MASTBOSCH												
Dennenzaaghout en heipalen.....	f 8.—	12.92	9.80	12.91	11.47	13.31	13.38	13.26	24.38	30.90	26.20	37.62
Daksparren.....	f 13.77	11.35	8.81	9.33	16.97	11.68	14.04	13.55	26.30	31.98	28.55	36.85
Paal- en Stellinghout.....	f 10.10	11.30	8.80	9.30	13.30	10.53	11.11	10.55	17.69	20.87	25.98	29.15
Mijnhout (op Stam).....	f 5.37	7.20	6.15	7.09	5.34	5.87	6.81	6.12	7.60	13.40	19.83	20.55
Heinhout en Slieten.....	f 9.34	9.33	8.—	10.20	13.60	12.99	14.—	14.76	20.62	23.02	24.49	26.82
Staakhout (ongesnoeid).....	f —	—	—	—	2.16	1.80	1.29	2.45	8.—	9.81	6.88	4.68
Boonenstaken.....	f —	—	—	—	10.11	12.32	10.25	18.27	15.36	16.25	21.91	22.57

Volledigheidshalve volgt hier een overzicht gedurende de jaren 1908—1918 van de uitgaven en opbrengsten van de Boschwachterij „MASTBOSCH”,

Jaar.	Totale uitgaven en beheerskosten.	Totale opbrengsten.	Netto opbrengsten.
1908	4979.02	9062.32	4083.30
1909	5485.72	11398.97 ⁵	5913.25 ⁵
1910	5529.55	12337.16 ⁵	6807.61 ⁵
1911	5875.30 ⁵	13963.32 ⁵	8088.02
1912	7502.72 ⁵	13761.91 ⁵	6259.19
1913	6668.51	14831.34 ⁵	8162.83 ⁵
1914	7554.22 ⁵	15137.—	7582.77 ⁵
1915	8787.01 ⁵	16799.17	8012.15 ⁵
1916	7849.71	25428.75	17579.04
1917	10534.01 ⁵	35894.75 ⁵	25360.74
1918	14119.26 ⁵	38999.62 ⁵	24880.36

September 1919.

P. M. TUTEIN NOLTHENIUS,
Houtvester.